

УДК 335.65:338.4

Седикова І.О.

кандидат економічних наук,  
доцент кафедри менеджменту і логістики  
Одеської національної академії харчових технологій**ВЕРТИКАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПОДОЛАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ АСИМЕТРІЇ:  
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ**

У статті досліджено визначення поняття «асиметрія інформації» та її вплив на розвиток конкуренції на зерновому ринку. Доведено, що при стабільному розвитку економіки конкурентне середовище формується тільки в умовах асиметрії інформації; при нестабільному – розвиток конкуренції припускає зниження рівня асиметрії інформації. Розроблено алгоритм регулювання конкурентних процесів ринку на основі управління інформаційною асиметрією.

**Ключові слова:** зерно, ринок, асиметрія інформації, конкуренція, управління, якість зерна, транзакційні витрати.

**Седикова И.А. ВЕРТИКАЛЬНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ КАК СПОСОБ ПРЕОДОЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ АСИММЕТРИИ:  
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМЫ**

В статье проведен анализ понятия «асимметрия информации», ее влияние на развитие конкуренции на зерновом рынке. Доказано, что при стабильном развитии экономики конкурентная среда формируется только в условиях асимметрии информации; при нестабильном – развитие конкуренции предполагает снижение уровня асимметрии информации. Разработан алгоритм регулирования конкурентных процессов рынка на основе управления информационной асимметрией.

**Ключевые слова:** зерно, рынок, асимметрия информации, конкуренция, управление, качество зерна, транзакционные издержки.

**Sedikova I.A. VERTICAL INTEGRATION AS A MEANS OF OVERCOMING INFORMATION ASYMMETRY: PROBLEM DEFINITION**

This paper investigates the definition of "information asymmetry" and its influence on the development of competition in the grain market. It is proved that the stable development of the economy competitive environment is formed only under conditions of asymmetric information; in unstable - the development of competition implies lower information asymmetry. The algorithm processes regulating competitive market-based management of information asymmetry.

**Keywords:** grain, market, information asymmetry, competition, management of the quality of grain, transaction costs.

**Постановка проблеми.** Визначення категорії «інформаційна асиметрія» у літературних джерелах, як правило, пов'язують із нерівномірним розподілом інформації між суб'єктами, нерівномірним володінням інформацією суб'єктами або її неповнотою. Інформаційна асиметрія ситуація, коли одна група власників ресурсів або покупців володіє необхідною для ведення бізнесу інформацією, а інша – не володіє [1]. В даному дослідженні асиметрія інформації визначається як «...захід нерівномірного розподілу поінформованості суб'єктів зернового ринку про певні дані відносно максимально можливої поінформованості». Це зумовлює вибір даної теми дослідження та засвідчує її актуальність.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Критичний аналіз вітчизняних і закордонних наукових праць свідчить, що вплив асиметрії інформації на формування конкурентного середовища на ринку зерна практично не вивчене. З робіт російських учених, у яких висвітлені аспекти впливу асиметрії інформації на функціонування ринків, можна виділити роботи С. Авдашевої, Н. Розанової, Р. Нуреевої, Таранухі, М. Юдкевича та ін. У закордонній науковій літературі проблеми асиметрії інформації пророблені більш ґрунтовно. Це праці нобелівських лауреатів Дж. Акерлофа, М. Спенса, Дж. Стиглиця. Питання стану та перспектив розвитку ринку зерна знайшли своє відображення у роботах багатьох українських учених, серед яких В. Войко, П. Гайдучкий, П. Саблук, І. Савенко, В. Сайко та ін. Однак дослідження, пов'язані з впливом асиметрії інформації на функціонування зернового ринку, носять загальнотеоретичний характер. Виходячи з важливості проблеми інформаційної асиметрії та наслідків, що супроводжують її, необхідно систематизувати наукові дослідження на предмет виявлення основних методів та підходів щодо зниження та подолання інформаційної асиметрії.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Функціонування ринків значною мірою залежить від того, наскільки економічні агенти володіють інформацією про ринок, умови угоди, товар тощо, а також, наскільки ця інформація є адекватною. Складність полягає в тому, що кожному учаснику доступні лише обмежені джерела отримання та обсяг інформації. Внаслідок цього спостерігається інформаційна асиметрія – ситуація, при якій одна із груп учасників ринку володіє необхідною інформацією, а інша група не володіє або володіє не повною мірою. Неповнота інформації – фундаментальна недосконалість ринку. Ця властивість включає в себе і характеризує такі ситуації, коли неможливо достовірно оцінити якість товарів і послуг, виконаних робіт, намірів контрагентів, їх можливостей, а також ряд інших важливих особливостей і деталей. Монопольне володіння прерогативою інформацією дозволяє власникам використовувати її в своїх цілях, отримуючи переваги перед контрагентами без поінформованості останніх. Таким чином, наявність зазначених особливостей дозволяє зробити висновок про існування інформаційної асиметрії як об'єктивно існуючої реальності. Ринкова невизначеність є основна умова прийняття економічних рішень усіма суб'єктами ринку. Змістовна сторона ринкової невизначеності полягає в тому, що суб'єкти економічних відносин змушені приймати рішення в умовах, зміни яких важко передбачити, а ймовірність виникнення оцінити не можливо [2]. Наслідки інформаційної асиметрії викликають дисфункцію ринкового механізму, ситуацію, при якій не діють основні закони ринку, такі як закон вартості, закон конкуренції, закон попиту та пропозиції. Оскільки неповнота інформації існує завжди, то ринкова невизначеність в принципі не усунена, її можна тільки зменшити.

Вертикальна інтеграція забезпечує більш повний контроль за якістю та собівартістю продукції на від-

міну від традиційних господарських утворень, що особливо важливо в умовах розвитку української економіки. При нарощуванні виробничих потужностей інтегрована структура намагається забезпечувати себе сировиною, необхідною для виробництва кінцевого продукту. Також, більш ефективно знаходяться додаткові шляхи використання відходів виробництва. Створення інтегрованих агропромислових структур в Україні з повним циклом: виробництво – переробка – реалізація здійснюється двома шляхами: прямої та зворотної інтеграції. Перший шлях пов'язаний з диверсифікацією аграрних підприємств, які створюють власні переробні потужності та торговельні мережі. Прикладом може служити агрофірма «Світанок» Васильківського району, Київської області, яка володіє 52,9 % акцій Солиwonського цукрового заводу. На базі розвитку науково-технічного прогресу здійснюється інтеграція науки і виробництва. Результатом є створення галузевих сільськогосподарських науково – виробничих систем.

Другий варіант передбачає перелив капіталу з інших сфер господарювання в переробну промисловість і створення потужної бази переробки та власної торговельної мережі, розвиток власного сільськогосподарського виробництва. Прикладом цього є ЗАТ «Миронівський хлібопродукт», до складу якого входять комбінат хлібопродуктів, підприємства з виробництва комбікормів, бройлерні птахофабрики (торгівельна марка «Наша ряба»), племрепродуктори, птахофабрика з виробництва товарних яєць та аграрні підприємства. Інтегратором цієї корпоративної структури було підприємство з виробництва комбікормів АТЗТ «Миронівський хлібопродукт», виробничі потужності якого використовувалися менш як на 10 %, інші учасники об'єднання – (птахофабрики) були споживачами комбікормів, крім того, це були потенційні банкрути. Їх фінансове оздоровлення стало можливим за рахунок потужних інвестицій головного підприємства на реконструкцію й модернізацію виробництва, які становили близько 20 млн. доларів США. У 2004 р. корпорація придбала 85% акцій аграрного підприємства в АР Крим, на базі якого планувалось розширити м'ясне виробництво яловичини, що дало б змогу диверсифікувати виробничу діяльність. Характерним представником з неповним виробничим циклом можна назвати групи компаній Об'єднана елеваторна компанія (Glencore), «Райз», «Валари» та інші. Працюючи із виробни-

ками зерна, вони фактично є агентами по реалізації державних програм підтримки сільгоспвиробників, надаючи виробникам необхідні ресурси та отримуючи замість ресурсів зерно, як засіб розрахунку за поставлені ресурси. Отримане зерно названі компанії зберігають у власній інфраструктурі зберігання та переробки зерна. Розглянуті АПФ фактично є макрологістичними системами, в яких немає місця посередникам. Враховуючи ситуацію, що основним учасником інтегрованих агропромислових формувань є виробник зернової продукції, важливим є вивчення питання функціонування інтегрованих сільськогосподарських територіальних систем, які є сукупністю об'єднаних сільськогосподарських підприємств.

У 1991 р. було створено спільне українсько-угорсько-англійське сільськогосподарське підприємство «Нібулон». Основним видом діяльності створеного підприємства є виробництво й реалізація гібридного насіння кукурудзи й сояшника закордонних селекції. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 1038 від 23.07.2002 р., перелік пріоритетних видів економічної діяльності на території ВЕЗ «Миколаїв», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2000 р. № 1175, доповнений позиціями 63.11.0 «Транспортна обробка вантажів» і 63.12.0 «Складування», тобто видами діяльності, здійснюваними перевантажувальним терміналом ТОВ СП «Нібулон». У 2009 р. ТОВ СП «Нібулон» почало реалізацію самого масштабного за 18 років діяльності компанії інвестиційного проекту, вартістю 150 млн. дол. США. Проект включає будівництво семи елеваторів і річкових терміналів у Полтавській, Черкаській, Дніпропетровській і Запорізькій областях, загальна місткість зерносховищ яких складе близько 300 тис. тонн, будівництво 24 барж змішаного (ріка – море) плавання дедвейтом 108 тис. тонн, а також будівництво й покупку 14 морських і річкових буксирів. ТОВ СП «Нібулон» – вертикально інтегрована компанія, що сама вирощує сільгосппродукцію, експортує, побудувавши в Миколаєві портівий зерновий термінал.

Друге місце в рейтингу зернових трейдерів з експорту зернової продукції займає «Glencore International AG». Компанія є одним з найбільших у світі постачальників сировинних товарів і рідкоземельних матеріалів. Один з найбільших сільгоспвиробників в Україні – ЗАТ «Райз» обробляє 160 тис. га землі, володіє Лохвицьким цукровим заводом,

Таблиця 1

Види діяльності компаній-експортерів на ринку зерна України у 2013-2014 маркетинговому році

Види діяльності	Зернові компанії									Вітчизняні ЗПХ			
	НІБУЛОН	Glencore International AG	«Кернер-Трейд»	ДП «Сантрейд»	Райз	«Луи Дрейфус»	«Alfred C. Toepfer»	«Агро-Трейд»	«Валари»	Миколаївський КХП	Одеський портовий елеватор	Миронівський хлібопродукт	Куліndорівський КХП
Експорт зерна, млн. т.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	-	-
Вирощування зернових	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Зберігання та доробка зерна	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Оптова торгівля зерном	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	-
Транспортні перевезення	+	-	+	-	+	-	+	-	-	-	-	+	-
Портове перевалювання зерна	+	+	+	-	-	-	+	-	-	-	+	-	-
Виробництво борошна	-	+	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	+
Кредитування сільгоспвиробників	+	+	+	-	-	+	+	+	+	-	-	-	-

Джерело: опрацьовано автором на основі [3]

потужностями зі зберігання зернових близько 620 тис. т одноразового зберігання. Поєднує 47 дистрибуційних центрів в Україні. Торгує насінням, сільгосптехнікою й засобами захисту рослин.

ЗАТ «Райз» планує будівництва терміналу потужністю 100 тис тонн зернових в одному із чорноморських портів. Для порівняння, найбільші елеватори у «Кернел» і «Тоерфер» 210 тис. т, «Сарна» (структура Glencore International) – 150 тис. т, термінал GNT (співвласник CHS) – 130 тис. т. Компанія також має намір побудувати два лінійних елеватори в Центральній і Західній Україні потужністю зберігання 150 тис. т кожний і збільшити земельний клин до 200 тис. га.

«Луї Дрейфус Україна» є дочірньою компанією світового зернотрейдера Louis Dreyfus SAS. Компанія торгує зерном, соняшником, рисом, цукром, етанолом, кавою, природним газом, вугіллям і бавовною на світовому ринку, здійснює фрахтові перевезення. Для ефективної діяльності в сфері зернового ринку України компанія володіє чотирма елеваторами у Вінницькій і Черкаській областях. У планах компанії будівництво зернового терміналу у м. Іллічівську (Одеська область) вартістю \$190 млн. та купівля цілісного майнового комплексу елеватора в Запорізькій області у фінансово-лізингової компанії «Азовлізинг».

ПП «Віталмар Агро» – один з найбільших операторів зернового й олійного ринку України. Працює в Україні більше десяти років. Діяльність ПП «Віталмар Агро» поширюється на 90% території країни. Компанія працює з багатьма зерновими й олійними культурами на всіх базисах поставки на більш ніж двохстах елеваторах і в більшості глибоководних портів України. У рейтингу основних експортерів зернових з України ТОП-15 у 2009/10 маркетинговому році посіла десяте місце.

«Кернел» – найбільша в Україні вертикально інтегрована агропромислова компанія, лідер українського ринку бутильованого соняшникового масла, один з найбільших українських експортерів зернових культур. Види діяльності компанії: агровиробництво, зберігання зернових і олійних культур на внутрішніх елеваторах (найбільша в Україні мережа елеваторів 2,2 млн. тонн одноразового зберігання); виробництво соняшникового масла (загальна потужність переробки на заводах компанії становить 2,2 млн. тонн соняшника на рік); дистрибуція бутильованого масла на внутрішньому ринку (частка ринку бутильованого соняшникового масла складає 35%, реалізується під торговими марками: «Щедрий Дарунок», «Стожарів», «Чумак Домашня», «Чумак Золота»); експорт соняшникового масла й зернових культур, надання послуг з перевалки зернових вантажів у портах м. Іллічівська та м. Миколаїв. Потужність з перевалки зерна більше 20% від загального обсягу українського експорту зернових. Потужність з перевалки рослинних масел більше 500 тис. тонн у рік.

ВАТ «Миронівський хлібопродукт» – вертикально інтегрований комплекс із 20 підприємств, що об'єднує виробничі потужності всього технологічного ланцюга бройлерного виробництва: від вирощування зернових, зберігання, виробництва комбікормів, інкубації яєць, вирощування великої рогатої худоби й домашньої птиці до переробки й реалізації готової продукції. Має 19 логістичних центрів, є лідером агропромислового комплексу України. Займається виробництвом курятини під ТМ «Наша Ряба», делікатесної яловичини під ТМ «Сертифікований Ангус», делікатесної гусячої печінки під ТМ «Фуа-Гра» та готових м'ясних продуктів під ТМ «Легко!».

ТОВ «Зернопродукт» – підприємство, основним видом діяльності якого є вирощування зернових культур. На сьогоднішній день загальна площа земель, яка оброблюється підприємством, складає близько 35 тис. га. У 2005 р. загальний валовий збір зернових культур склав 49 тис. тонн. Врожайність зернових культур у вазі після доопрацювання склала 54 ц/га, кукурудзи – 77,8 ц/га. Зараз на підприємстві працює близько 2000 працівників [10].

ТОВ «Катерінопольський елеватор» увійшов до складу групи підприємств АОЗТ «Миронівський хлібопродукт» у лютому 2005 р. Зараз на підприємстві функціонує елеватор для зберігання зерна обсягом 100 тис. тонн. Сьогодні господарство має близько 15 тис. га землі, на якій вирощують насінну, у виробничу картоплю, пшеницю, жито, кукурудзу, кормові культури. При цьому у виробництві культивується більше 30 сортів картоплі української, німецької і голландської селекції. Вирощують елітну картоплю, використовуючи досягнення сучасних технологій. Загалом, під вирощування цієї культури зайнято до 500 га, на яких щорічно збирають близько 12 тис. тонн урожаю. Крім того, господарство займається розведенням племінних порід великої рогатої худоби, а саме, української м'ясної, симентальської, герфордської, чорно-рябої, молочної, п'ємонтської порід, а також має статус племінного заводу з розведення КРС таких порід, як шароле, абердін-ангуської і лімузин.

Зерновий ринок – це складна територіально-виробнича система, що забезпечує найбільш ефективний обіг зерна завдяки взаємодії ряду складових з виробництва, зберігання, транспортування, реалізації та споживання зернових в межах певного середовища, який формується під впливом природних, суспільно-географічних, економічних чинників. Ефективність зернового господарства формується не тільки під впливом природних умов, а й під впливом соціально-економічних умов окремих регіонів [8, 9]. До складу інфраструктури при виробництві зерна, включають: галузі транспорту; матеріально-технічне забезпечення, заготівлю, збут, складські, елеваторні і тарні господарства; мережі наукових і інформаційних підприємств; підприємства і організації обслуговування. Самостійно не виробляючи кінцевої продукції, галузі інфраструктури в значній мірі визначають кінцеві результати виробництва. Вони представляють проміжні ланки у загальному виробничому процесі [4]. Сьогодні інфраструктура зернового ринку в Україні фактично сформована – створено мережу бірж, агро-торгових домів, створені оптові продовольчі ринки, проте рівень їхнього функціонування далекий від бажаного. Як відомо, підходи сучасного неінституціоналізму дали можливість у цілому правильно описати модель ідеального вільного ринку, яка передбачає симетричне розповсюдження інформації між продавцями та споживачами, у результаті чого фактор невизначеності у взаємовідносинах між учасниками ринку зводиться до мінімуму. Основні складові неінституціоналізму – теорія прав власності та теорія трансакційних витрат. Згідно з [3] трансакція – це окремий акт купівлі і продажу, операція обміну, яка відбувається між покупцем і продавцем.

Умовою здійснення трансакцій виступають трансакційні витрати. Ортодоксальна неокласична теорія розглядала ринок як досконалий механізм, де немає необхідності враховувати витрати з обслуговування угод. Ключове значення трансакційних витрат в функціонуванні економічної системи було усвідомлено завдяки статті Р. Коуза «При-



рода фірми» (1937 р.). Він показав, що при кожній операції необхідно проводити переговори, здійснювати нагляд, встановлювати взаємозв'язки, усувати розбіжності. Спочатку трансакційні витрати були визначені Р. Коузом як «витрати користування ринковим механізмом». За найбільш вживаним визначенням К. Далмана трансакційні витрати включають витрати збору, обробки інформації, проведення переговорів та прийняття рішень, контролю за дотриманням контрактів і примушення до їх виконання. Розвиваючи аналіз Коуза, прихильники трансакційного підходу запропонували різні класифікації трансакційних витрат. У відповідності з однією з них виділяються: витрати пошуку інформації; витрати ведення переговорів; витрати вимірювання; витрати специфікації та захисту прав власності; витрати «опортуністичної поведінки» – недобросовісна поведінка, що порушує умови угод або націлена на отримання односторонніх вигод в збиток партнерові; витрати «політизування» – витрати, які супроводжують ухвалення рішень усередині організації. В даному дослідженні асиметрія інформації визначається як «...захід нерівномірного розподілу поінформованості суб'єктів зернового ринку про певні дані відносно максимально можливої поінформованості» [7].

За валовими зборами врожаю регіони України можна розділити на три групи. Лідерами з виробництва зернових традиційно залишаються області лісостепу та степу, в яких валові збори складають вище 2 млн. тонн зерна (Вінницька, Одеська, Полтавська, Дніпропетровська, Черкаська, Кіровоградська, Миколаївська, Київська та Запорізька області). До другої групи (від 1 до 2 млн. тонн) належать Донецька, Хмельницька, Чернігівська, Херсонська, Сумська, Харківська, Тернопільська та Житомирська області. Найменшими виробниками зерна (менше 1 млн. тонн валових зборів) є Луганська, Рівненська, Львівська, Волинська, Чернівецька, Івано-Франківська та Закарпатська області. До складу Одеської області входять 26 районів. За агрокліматичних умов виробництва зерна в області об'єднано в 4 зони (північно-степова, центрально-степова, південно-степова та приміська зони), але нерівномірне випадання опадів, суховії, зимові відлиги погіршують умови вирощування культур та знижувати їх продуктивність. На рис. 3.6 відображено структуру виробництва зернових культур у розрізі районів центрально-степової зони Одеської області. Рівень урожайності починаючи з 2008 року є низьким і коливається у межах 7,6-25,2 ц/га. Об'єми валових зборів зернових куль-

тур залежать від зміни двох факторів: посівних площ і урожайності. Ступінь впливу цих двох факторів на врожай зернових представлено у табл. 2.

При наявності декількох суб'єктів ринку зі значними ринковими частками та провідним положенням на ринку стає можливим конкурентний тиск, який проявляється у формуванні бар'єрів у поширенні достовірної інформації щодо параметрів ринку. Це обумовлене тим, що інформація є основним елементом механізму конкуренції, тому доступ до найціннішої інформації або обмежений, або відсутній. Тому забезпечити доступ до достовірної для ефективної діяльності інформації здатні лише великі компанії, що володіють значними фінансовими ресурсами. У результаті суб'єкти зернового ринку використовують асиметрію інформації для одержання додаткового прибутку.

В умовах асиметрії інформації щодо якості продукції між продавцями та покупцями стратегічна поведінка продавців зернового ринку характеризується прагненням максимізувати прибуток шляхом цілеспрямованого викривлення інформації про якість. При цьому ДСТУ не надають гарантії, що продукція відповідає вимогам, і не знижують рівень асиметрії інформації про якість продукції, а формують переконаність у покупців у тому, що продукція задовольняє мінімальним вимогам якості. Асиметрія інформації про якість на ринку зерна проявляється в невідповідності внесених до технологічної документації показників якості, що приводить до підвищення ризику. У випадку асиметрії інформації між продавцями та покупцями про ціни на зерно та продукти його переробки поведінка продавців на ринку з асиметричним розподілом інформації залежить не тільки від стратегічної поведінки конкурентів, але й від ступеню поінформованості покупців про ціни на зерно та трансакційних витратах на пошук інформації. Результати проведеного дослідження ринку зерна свідчать, що поінформованість суб'єктів про ціни на зерно різноманітна. У результаті одним покупцям воно реалізується за більш високою ціною, іншим – низькою. Беручи до уваги той факт, що визначення рівня асиметрії інформації безпосередньо пов'язане з кількісним виміром інформації, то поінформованість господарюючого суб'єкта може бути виражена [6]:

$$\Delta H = H_{PR} - H_{PS} = -\log_2 w_i - (-\log_2 p_i), \quad (1)$$

де  $H_{PR}$  – максимально можлива ентропія суб'єкту (максимальна кількість інформації, якою може володіти суб'єкт господарювання);

Таблиця 2

**Факторний аналіз зміни валового збору зернових у розрізі районів центрально-степової зони Одеської області**

Райони	Площа посіву, тис. га		Урожайність, ц/га		Валовий збір, тис. ц		Відхилення (+,-), ц		
	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.	2013 р.	2014 р.	Всього	у т.ч. за рахунок зміни	
								площі	урожайності
Березівський	60,9	82,2	27,03	21,28	1648,8	1749,6	100740	574040	-473300
В.-Михайлівський	48,3	44,9	29,60	27,53	1430,8	1237,3	-193535	-100670	-92865
Іванівський	39,4	40,6	33,98	29,06	1337,5	1181,6	-155831	43937	-199768
Миколаївський	45,1	41,6	32,25	22,44	1455,5	933,7	-521833	-114051	-407782
Роздільнянський	47,6	51,8	27,57	25,44	1314,2	1317,2	3065	113613	-110548
Фрунзівський	27,6	25,8	28,68	26,62	792,2	687,0	-105211	-52098	-53113
Ширяєвський	50,9	58,6	33,51	27,62	1708,6	1619,8	-88727	256776	-345503
Всього	319,8	345,5	212,62	179,99	9687,6	8726,2	-961332	721547	-1682879

Джерело: [5]

$H_{ps}$  – фактична ентропія суб'єкту (кількість інформації, яка необхідна суб'єкту господарювання, для того щоб усунути невизначеність);

$w_i$  – імовірність для визначення максимально можливої ентропії;

$p_i$  – імовірність отримання суб'єктом якісної інформації.

Поширення інформації на кожному окремому галузевому ринку має ряд особливостей. Вибір ключових параметрів галузевого ринку при дослідженні визначається факторами процесу ціноутворення в умовах конкуренції. На наш погляд, зміни в поінформованості господарюючих суб'єктів про дані параметри є цілком достатніми для посилення конкуренції. Формування конкурентного середовища на ринку на основі управління рівнем асиметрії інформації припускає створення інформаційно-економічного механізму, використання якого регіональними органами влади дозволить розбудувати економіку регіону за допомогою активізації конкуренції на даному ринку [8].

**Висновки і пропозиції.** Асиметрія інформації є значимим чинником розвитку конкуренції на зерновому ринку. Доведено, що асиметрія інформації впливає на формування конкурентного середовища: при стабільному розвитку економіки конкурентне середовище формується тільки в умовах асиметрії інформації; при нестабільному – розвиток конкуренції припускає зниження рівня асиметрії інформації. Проведений аналіз форм та шляхів створення агропромислових формувань в Україні дає змогу сформулювати наступні висновки:

– недостатній вплив держави на процеси реформування аграрного сектора та створення агропромислових формувань;

– процеси реформування вітчизняного аграрного сектору сприяють створенню великих сільськогосподарських підприємств корпоративного типу з повним циклом взаємодії: виробництво – переробка – реалізація. Створення протікає двома шляхами: прямої та зворотної інтеграції. Перший шлях пов'язаний з диверсифікацією аграрних підприємств, які створюють власні переробні потужності та торговельні мережі.

#### БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойко В.І Обґрунтування раціонального розміщення виробництва зерна / В.І. Бойко // Економіка АПК – 2012 – № 5. – С. 9–13.
2. Компанієць В.О. Україна в контексті світової торгівлі зерном: аналітичний огляд / В.О. Компанієць // Хранение и переработка зерна. – 2013. – № 5. – С. 10–14.
3. Теории в трудах нобелиантов: учеб. пособ. / М.В. Довбенко, Ю.И. Осик. – М.: Изд. дом «Академия Естествознания», 2011. – 360 с.
4. Національне рейтингове агентство «Рюрик». Огляд ринку сільськогосподарства за 9 місяців 2013 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ruric.com.ua>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>
6. Спенс Майкл. Энциклопедия Кругосвет. Универсальная науч.-популяр. онлайн-энциклопедия // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye\\_nauki](http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki)
7. Akerlof G. The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism // Quarterly Journal of Economics. – 1970. – № 84. – Р. 485–500.
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://slovo.org.ua>
9. Коуз Р. Фирма, рынок и право / Р. Коуз // – М: Дело. 1993. – С. 10.
10. Трансформація вартості у розвитку відносин «підприємство-клієнт»: монографія / А. Чубала, Я. Віктор, Р. Неструй, К. Мазурек-Лопацинська, Р. Патора, М. Шимура-Тиц, Я. Отто, Є. Крикавський, Н. Чухрай, М. Васелевський, С. Кубів, О. Мних, Н. Чорнописька, М. Мамчин, Л. Якимшин, Я. Гавриш, Р. Мамчин. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2007. – 250 с.

УДК 621:65:339.137.2

**Терованесова О.Ю.**

*асистент кафедри економічної кібернетики та маркетингового менеджменту  
Національного технічного університету  
«Харківський політехнічний інститут»*

## ОЦІНКА СКЛАДОВИХ КОНКУРЕНТНОГО СТАТУСУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ НА ОСНОВІ РЕСУРСНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ

У статті запропоновано науково-методичний підхід до оцінки конкурентного статусу підприємств машинобудування на основі ресурсно-діяльнісного підходу. Оцінку здійснено за допомогою розрахунку інтегрального показника методом таксономічного аналізу, зокрема показано динаміку інтегрального показника ресурсно-діяльнісного потенціалу та активності як складових, що формують конкурентний статус підприємства, встановлено розподіл спостережень за величиною показника. Інтерпретація та аналіз результатів оцінки здійснено на основі визначення рівня інтегрального показника ресурсно-діяльнісного потенціалу за шкалою інтервалів (з метою кількісної та якісної оцінки), що дає можливість продукувати якісні управлінські рішення з підвищення конкурентного статусу підприємств машинобудування.

**Ключові слова:** конкурентний статус, підприємства машинобудування, інтегральний показник, ресурсно-діяльнісний потенціал (РДП), інтегральний показник ресурсно-діяльнісної активності (РДА).

### Терованесова А.Ю. ОЦЕНКА СОСТАВЛЯЮЩИХ КОНКУРЕНТНОГО СТАТУСА ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ НА ОСНОВЕ РЕСУРСНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНОГО ПОДХОДА

В статье предложен научно-методический подход к оценке конкурентного статуса предприятий машиностроения на основе ресурсно-деятельностного подхода. Оценка осуществлена с помощью расчета интегрального показателя методом таксономического анализа, в частности, показано динамику интегрального показателя ресурсно-деятельностного потенциала и активности как составляющих, формирующих конкурентный статус предприятия, установлено распределение наблюдений по величине показателя. Интерпретация и анализ результатов оценки осуществлено на основе определения уровня интегрального показателя ресурсно-деятельностного потенциала по шкале интервалов (с целью количественной и качественной оценки), что дает возможность производить качественные управленческие решения по повышению конкурентного статуса предприятий машиностроения.

**Ключевые слова:** конкурентный статус, предприятия машиностроения, интегральный показатель, ресурсно-деятельностный потенциал (РДП), интегральный показатель ресурсно-деятельностной активности (РДА).